

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

19. april 2012 (*)

»Forordning (EF) nr. 44/2001 – retternes kompetence og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område – kompetence »i sager om erstatning uden for kontrakt« – fastlæggelse af det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået eller vil kunne foregå – websted tilhørende en udbyder af søge- og annonceringsydelser henhørende under en medlemsstats nationale topdomænenavn – en annoncørs brug af et søgeord, der er identisk med et i en anden medlemsstat registreret varemærke«

I sag C-523/10,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Oberster Gerichtshof (Østrig) ved afgørelse af 5. oktober 2010, indgået til Domstolen den 10. november 2010, i sagen:

Wintersteiger AG

mod

Products 4U Sondermaschinenbau GmbH,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Tizzano, og dommerne M. Safjan (refererende dommer), A. Borg Barthet, E. Levits og J.-J. Kasel,

generaladvokat: P. Cruz Villalón

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Wintersteiger AG ved Rechtsanwalt E. Boesch
- Products 4U Sondermaschinenbau GmbH ved Rechtsanwalt J. Steinschnack
- den østrigske regering ved C. Pesendorfer, som befuldmægtiget
- den spanske regering ved F. Díez Moreno, som befuldmægtiget
- den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato P. Gentili

- Det Forenede Kongeriges regering ved S. Hathaway, som befuldmægtiget, bistået af barrister A. Henshaw
- Europa-Kommissionen ved A.-M. Rouchaud-Joët og W. Bogensberger, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 16. februar 2012,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 5, nr. 3), i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT L 12, s. 1).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Wintersteiger AG (herefter »Wintersteiger«), der har hjemsted i Østrig, og Products 4U Sondermaschinenbau GmbH (herefter »Products 4U«), som har hjemsted i Tyskland, vedrørende Wintersteigers begæring om at forbyde Products 4U at bruge det østrigske varemærke »Wintersteiger« som søgeord på et websted, der tilhører udbyderen af en søge- og annonceringsydelse mod betaling.

Retsforskrifter

Forordning nr. 44/2001

- 3 Det fremgår af anden betragtning til forordning nr. 44/2001, at forordningen af hensyn til det indre markeds funktion har til formål, at der vedtages »bestemmelser, der kan gøre reglerne for retternes kompetence på det civil- og handelsretlige område ensartede og forenkle formaliteterne med henblik på en hurtig og enkel anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser truffet i medlemsstater, der er bundet af denne forordning«.
- 4 11. betragtning til denne forordning er sålydende:

»Kompetencereglerne bør frembyde en høj grad af forudsigelighed og være baseret på sagsøgtets bopæl som det principielle kriterium, og dette kompetencekriterium bør altid kunne gøres gældende, undtagen i enkelte velafgrænsede tilfælde, hvor det på grund af sagens genstand eller af hensyn til parternes aftalefrihed er berettiget at lægge et andet tilknytningsmoment til grund. For at gøre de fælles regler mere gennemsigtige og undgå kompetencekonflikter bør juridiske personers bopæl defineres selvstændigt.«
- 5 12. betragtning til nævnte forordning har følgende ordlyd:

»Som kompetencekriterium bør sagsøgtets bopæl suppleres med alternative kriterier baseret på en sags nære tilknytning til en bestemt ret eller på hensynet til god retspleje.«

6 Samme forordnings artikel 2, stk. 1, er indeholdt i dennes afdeling 1, som har overskriften »Almindelige bestemmelser«, og som henhører under kapitel II, der selv har overskriften »Kompetence«. Denne artikel bestemmer:

»Med forbehold af bestemmelserne i denne forordning skal personer, der har bopæl på en medlemsstats område, uanset deres nationalitet, sagsøges ved retterne i denne medlemsstat.«

7 Artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 44/2001, som er indeholdt i den samme afdeling 1 i forordningen, fastsætter følgende:

»Personer, der har bopæl på en medlemsstats område, kan kun sagsøges ved retterne i en anden medlemsstat i medfør af de regler, der er fastsat i afdeling 2-7.«

8 Denne forordnings artikel 5, nr. 3), som henhører under afdeling 2 i forordningens kapitel II med overskriften »Specielle kompetenceregler«, er sålydende:

»En person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges i en anden medlemsstat

[...]

3) i sager om erstatning uden for kontrakt, ved retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået eller vil kunne foregå

[...]«

Direktiv 2008/95/EF

9 Artikel 5, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/95/EF af 22. oktober 2008 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varemærker (EUT L 299, s. 25), med overskriften »Rettigheder, der er knyttet til varemærket«, har følgende ordlyd:

»Det registrerede varemærke giver indehaveren en eneret. Indehaveren kan forbyde tredjemand, der ikke har hans samtykke, at gøre erhvervsmæssig brug af

a) et tegn, der er identisk med varemærket, for varer eller tjenesteydelser af samme art som dem, for hvilke varemærket er registreret

[...]«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

10 Wintersteiger er en virksomhed med hjemsted i Østrig, der producerer og over hele verden forhandler ski- og snowboardservicemaskiner samt reservedele og tilbehør hertil. Virksomheden har siden 1993 været indehaver af det østrigske varemærke Wintersteiger.

11 Også Products 4U, hvis hjemsted er Tyskland, udvikler og forhandler ski- og snowboardservicemaskiner. Virksomheden sælger i øvrigt tilbehør til andre

producenters maskiner, bl.a. til Wintersteigers. Dette tilbehør, som Products 4U betegner »Wintersteiger-Zubehör« (»Wintersteiger-tilbehør«), produceres ikke af sagsøgeren i hovedsagen og er ikke tilladt af denne. Ligesom sidstnævnte udøver Products 4U sine aktiviteter over hele verden, og virksomheden forhandler også sine produkter i Østrig.

- 12 Siden den 1. december 2008 har Products 4U annonceret på søgeordet (»AdWord«) »Wintersteiger« inden for rammerne af et reklamesystem, som er udviklet af Google, der er udbyder af en søge- og annonceringsydelse på internettet. Som følge af denne registrering, der blev indskrænket til Googles nationale tyske topdomæne, dvs. webstedet »google.de«, opnåede den internetbruger, som indtastede søgeordet »Wintersteiger« i søgemaskinen i denne søge- og annonceringsydelse, som første søgeresultat et link til Wintersteigers websted. Indtastningen af samme søgebegreb indebar imidlertid også, at der i højre side af skærmen, under overskriften »Anzeige« (»Annoncer«), dukkede en reklameannonce op for Products 4U. Annonceteksten bar den understregede og med blå typer skrevne overskrift »Skiwerkstattzubehör« (»skiværkstedsmateriale«). Den indeholdt desuden på to linjer ordene »Ski und Snowboardmaschinen« (»ski- og snowboardmaskiner«) og »Wartung und Reparatur« (»vedligeholdelse og reparation«). Samme annonceres sidste linje angav med grønne bogstaver Products 4U's internetadresse. Ved at klikke på overskriften »Skiwerkstattzubehör« blev brugeren ført videre til det på Products 4U's websted indeholdte tilbud for »Wintersteiger-Zubehör«. Reklameannoncen på webstedet »google.de« gjorde på ingen måde opmærksom på, at der ikke forelå nogen økonomisk forbindelse mellem Wintersteiger og Products 4U. Sidstnævnte har i øvrigt ikke indrykket nogen reklameannonce knyttet til søgebegrebet »Wintersteiger« på Googles nationale østrigske topdomæne, dvs. webstedet »google.at«.
- 13 Idet Wintersteiger gjorde gældende, at Products 4U krænkede dens østrigske varemærke gennem den på webstedet »google.de« indrykkede annonce, anlagde virksomheden ved de østrigske retsinstanser et søgsmål med påstand om forbud. Hvad angår de sidstnævnte retsinstansers kompetence til at påkende søgsmålet støttede Wintersteiger sig på artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001. Virksomheden gjorde nemlig gældende, at webstedet »google.de« også kunne konsulteres i Østrig, og at denne søge- og annonceringsydelse var tysksproget.
- 14 Products 4U bestred de østrigske retsinstansers internationale kompetence og, subsidiært, at der forelå en krænkelse af varemærket Wintersteiger. Idet webstedet »google.de« udelukkende henvender sig til tyske brugere, var den anfægtede annonce ifølge Products 4U dermed kun tiltænkt tyske kunder.
- 15 Førsteinstansen fandt, at selv om webstedet »google.de« kunne konsulteres i Østrig via internettet, rettede webstedet sig kun mod Tyskland, for så vidt som Google udbød sine ydelser gennem websteder henhørende under nationale topdomænenavne, hvorfor de østrigske retsinstanser ikke havde kompetence til at påkende det af Wintersteiger indgivne søgsmål. Appellinstansen fastslog derimod sin internationale kompetence, men tog ikke Wintersteigers påstand til følge, idet den fandt, at Wintersteiger ikke havde noget krav.
- 16 Oberster Gerichtshof, for hvilken der er iværksat »revisionsanke«, har i den foreliggende sag rejst spørgsmålet om, under hvilke betingelser den reklame, som er lavet gennem

brug af det østrigske varemærke Wintersteiger på et websted henhørende under det nationale topdomænenavn ».de«, kan begrunde de østrigske retsinstitutters kompetence til i henhold til artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001 at påkende et søgsmål med påstand om forbud mod brug af et østrigsk varemærke. Det er på baggrund heraf, at Oberster Gerichtshof har besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal formuleringen »ved retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået eller vil kunne foregå« i artikel 5, nr. 3), i [forordning nr. 44/2001] for det tilfælde, at et varemærke, som er registreret i den medlemsstat, på hvis område retssagen føres, angiveligt er blevet krænkede af en person, der er hjemmehørende i en anden medlemsstat, ved anvendelse af et søgeord (AdWord), der er identisk med varemærket, i en internetsøgemaskine, der tilbyder sine ydelser under forskellige landespecifikke topdomæner, fortolkes således,

- a) at retterne kun har kompetence, såfremt søgeordet anvendes på søgemaskinens netsted på topdomænet for den medlemsstat, på hvis område retssagen føres
- b) at kompetencen for retterne er begrundet alene med henvisning til, at netstedet for den søgemaskine, hvor søgeordet anvendes, er tilgængeligt i den medlemsstat, på hvis område retssagen føres, [og]
- c) at retternes kompetence afhænger af, at yderligere krav er opfyldt, foruden at netstedet skal være tilgængeligt?

2) Såfremt [første] spørgsmål [litra c)] besvares bekræftende:

Hvilke kriterier er afgørende for, om retterne i den medlemsstat, på hvis område retssagen føres, har kompetence i henhold til artikel 5, nr. 3), i [forordning nr. 44/2001] i et tilfælde, hvor et varemærke, som er registreret i denne medlemsstat, anvendes som søgeord (AdWord) på webstedet for en søgemaskine med et andet nationalt topdomæne end topdomænet for den medlemsstat, på hvis område retssagen føres?»

Om de præjudicielle spørgsmål

17 Med de præjudicielle spørgsmål, som behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, hvilke kriterier der skal anvendes for i medfør af artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001 at fastlægge retternes kompetence til at påkende en tvist vedrørende den påståede krænkelse af et i en medlemsstat registreret varemærke som følge af en annoncørs brug af et søgeord, der er identisk med nævnte varemærke, på webstedet for en søgemaskine henhørende under et andet topdomæne end topdomænet for den medlemsstat, hvor varemærket er registreret.

18 I denne henseende bemærkes straks, at den specielle kompetenceregulering, der – som en undtagelse til princippet om, at retterne på det sted, hvor sagsøgte har bopæl, har kompetencen – er fastsat i denne forordnings artikel 5, nr. 3), støttes på, at der foreligger en særlig snæver sammenhæng mellem tvisten og retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået, og at denne sammenhæng begrundes, at det er denne ret, der tillægges kompetencen af retsplejehensyn og af hensyn til tilrettelæggelsen af retssagen

(dom af 25.10.2011, forenede sager C-509/09 og C-161/10, eDate Advertising m.fl., Sml. I, s. 10269, præmis 40).

- 19 Det bemærkes ligeledes, at udtrykket »det sted, hvor skadetilføjjelsen er foregået eller vil kunne foregå«, som er indeholdt i artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001, både omfatter stedet for skadens indtræden og stedet for den skadevoldende begivenhed, der ligger til grund for denne skade, således at sagsøgte efter sagsøgerens valg kan sagsøges ved retten på det ene eller det andet af disse to steder (dommen i sagen eDate Advertising m.fl., præmis 41 og den deri nævnte retspraksis).
- 20 Begge disse steder kan udgøre et tilknytningsmoment ved udpegning af den kompetente ret, da de hver især efter omstændighederne kan være af særlig praktisk betydning med henblik på beviset og på tilrettelæggelsen af retssagen (dommen i sagen eDate Advertising m.fl., præmis 41 og den deri nævnte retspraksis).

Stedet for skadens indtræden

- 21 Hvad for det første angår stedet for skadens indtræden har Domstolen tidligere fastslået, at der er tale om det sted, hvor den handling, der kan medføre et ansvar uden for kontraktforhold, er foretaget (dom af 16.7.2009, sag C-189/08, Zuid-Chemie, Sml. I, s. 6917, præmis 26).
- 22 På internet-området har Domstolen ligeledes præciseret, at i tilfælde af påståede krænkelse af personlige rettigheder har den person, der føler sig krænkede af indholdet af et internetsted, mulighed for at anlægge erstatningssag i relation til den fuldstændige skade, som er forårsaget, ved retterne i den medlemsstat, hvori centrum for dennes interesser befinder sig (jf. dommen i sagen eDate Advertising m.fl., præmis 52).
- 23 Således som Domstolen fastslog i den forbindelse, er kriteriet om centrum for den krænkede persons interesser nemlig i overensstemmelse med formålet om forudsigelighed af retternes kompetence, for så vidt som den gør det let for sagsøgeren at finde den ret, for hvilken sagen kan indbringes, og gør det muligt for sagsøgte på rimelig vis at forudse, for hvilken ret han kan sagsøges (dommen i sagen eDate Advertising m.fl., præmis 50).
- 24 Således som generaladvokaten har anført i punkt 20 i forslaget til afgørelse, kan denne vurdering, der er foretaget i den særlige kontekst for krænkelse af personlige rettigheder, imidlertid ikke gælde tilsvarende for fastlæggelsen af retternes kompetence for så vidt angår krænkelse af intellektuelle ejendomsrettigheder såsom de i hovedsagen påståede.
- 25 I modsætning til den situation, hvori en person, som føler, at der er sket krænkelse af hans personlige rettigheder, hvilke er beskyttet i samtlige medlemsstater, befinder sig, er den gennem registreringen af et nationalt varemærke ydede beskyttelse nemlig principielt indskrænket til registreringsmedlemsstatens område, således at indehaveren af det nationale varemærke som hovedregel ikke kan påberåbe sig den nævnte beskyttelse uden for dette område.
- 26 Spørgsmålet om, hvorvidt brugen i reklameøjemed af et tegn, der er identisk med et nationalt varemærke, på et websted, som udelukkende henhører under et andet

topdomæne end topdomænet for den medlemsstat, hvor nævnte varemærke er registreret, faktisk krænker dette, hører imidlertid under den realitetsbehandling af sagen, som den kompetente retsinstans vil gennemføre i lyset af gældende materiel ret.

- 27 Hvad angår kompetencen til at påkende en påstand om krænkelse af et nationalt varemærke i en situation som den i hovedsagen foreliggende skal det bemærkes, at såvel formålet om forudsigelighed som formålet om korrekt retspleje taler for, at kompetencen i henhold til skadens indtræden tillægges retterne i den medlemsstat, hvor den omhandlede rettighed er beskyttet.
- 28 Det er nemlig retterne i den medlemsstat, hvor det pågældende varemærke er registreret, som – henset til den fortolkning af direktiv 2008/95, som bl.a. er anlagt i dom af 23. marts 2010, forenede sager C-236/08 – C-238/08, Google France og Google, Sml. I, s. 2417, og af 12. juli 2011, sag C-324/09, L'Oréal m.fl., Sml. I, s. 6011 – er bedst stillet med henblik på at vurdere, om der i en situation som den i hovedsagen foreliggende er tale om en faktisk krænkelse af det beskyttede nationale varemærke. Disse retter er beføjet til at træffe afgørelse om dels den fulde erstatning for den påståede skade, som er påført indehaveren af den beskyttede rettighed som følge af krænkelsen af denne, dels en begæring, som har til formål at bringe enhver krænkelse af nævnte rettighed til ophør.
- 29 Det må derfor fastslås, at en tvist vedrørende krænkelsen af et i en medlemsstat registreret varemærke som følge af en annoncørs brug af et søgeord, der er identisk med nævnte varemærke, på webstedet for en søgemaskine henhørende under en anden medlemsstats nationale topdomæne kan indbringes for retterne i den medlemsstat, hvor varemærket er registreret.

Stedet for den skadevoldende begivenhed

- 30 Hvad for det andet angår stedet for den skadevoldende begivenhed for en påstået krænkelse af et nationalt varemærke som følge af brugen af et søgeord, der er identisk med nævnte varemærke, i en søgemaskine henhørende under en anden medlemsstats nationale topdomæne bemærkes, at den geografiske begrænsning af beskyttelsen af et nationalt varemærke ikke er af en sådan art, at den udelukker, at andre retter end de i den medlemsstat, hvor nævnte varemærke er registreret, beliggende har international kompetence.
- 31 Det fremgår af fast restpraksis, at bestemmelserne i forordning nr. 44/2001 skal fortolkes selvstændigt ud fra forordningens mål og opbygning (dommen i sagen eDate Advertising m.fl., præmis 38 og den deri nævnte retspraksis), hvorunder hører formålet om forudsigeligheden af tillæggelse af kompetence og formålet om at sikre en effektiv retspleje og en hensigtsmæssig tilrettelæggelse af retssagen.
- 32 Det er navnlig fast retspraksis, at stedet for den skadevoldende begivenhed for en påstået skade kan udgøre et væsentligt tilknytningsmoment ved udpegning af den kompetente ret, eftersom det kan være af særlig praktisk betydning med henblik på bevisførelsen og på tilrettelæggelsen af retssagen.

- 33 I en situation som den i hovedsagen foreliggende består nytteværdien af den oplysning, der udgøres af stedet for den skadevoldende begivenhed, bl.a. i, hvor let retterne på dette sted kan indsamle beviser vedrørende nævnte begivenhed.
- 34 I tilfælde af en påstået krænkelse af et i en medlemsstat registreret nationalt varemærke som følge af, at en reklame fremvises på en søgemaskines websted ved hjælp af brugen af et med nævnte varemærke identisk søgeord, er det ikke selve fremvisningen af reklamen, der skal anses for den skadevoldende begivenhed, men annoncørens iværksættelse af den i henhold til forudfastsatte parametre tekniske proces for fremvisning af den annonce, som denne har oprettet til egen kommerciel kommunikation.
- 35 Således som Domstolen har fastslået i forbindelse med fortolkningen af direktivet om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varemærker, er det nemlig den annoncør, som vælger et med varemærket identisk søgeord, der gør erhvervsmæssigt brug af det, og ikke udbyderen af søge- og annonceringsydelsen (dommen i sagen Google France og Google, præmis 52 og 58). Den udløsende begivenhed for en eventuel krænkelse af varemærkeretten udgøres således af den adfærd, der udvises af en annoncør, som tyr til en søge- og annonceringsydelse med henblik på egen kommerciel kommunikation.
- 36 Annoncørens iværksættelse af den tekniske proces for fremvisning sker i sidste ende ganske vist på en server, der tilhører udbyderen af den af annoncøren benyttede søgemaskine. Henset til det formål om forudsigelighed, som kompetencereglerne skal tilstræbe, kan nævnte servers etableringssted i lyset af usikkerheden om, hvor det er beliggende, ikke desto mindre ikke anses for at være stedet for den skadevoldende begivenhed med henblik på anvendelsen af artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001.
- 37 Når der derimod er tale om et bestemt og påviseligt sted såvel for sagsøgeren som for sagsøgte, og når stedet af denne grund er af en sådan art, at det gør både bevisførelsen og tilrettelæggelsen af retssagen lettere, skal det fastslås, at annoncørens etableringssted er det sted, hvor iværksættelsen af fremvisningsprocessen bestemmes.
- 38 Af det foranstående følger, at en tvist vedrørende den påståede krænkelse af et i en medlemsstat registreret varemærke som følge af en annoncørs brug af et søgeord, der er identisk med nævnte varemærke, på webstedet for en søgemaskine henhørende under en anden medlemsstats nationale topdomænenavn også kan indbringes for retterne i den medlemsstat, hvor annoncørens etableringssted befinder sig.
- 39 På grundlag af samtlige de anførte betragtninger skal artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001 fortolkes således, at en tvist vedrørende krænkelsen af et i en medlemsstat registreret varemærke som følge af en annoncørs brug af et søgeord, der er identisk med nævnte varemærke, på webstedet for en søgemaskine henhørende under en anden medlemsstats nationale topdomæne kan indbringes enten for retterne i den medlemsstat, hvor varemærket er registreret, eller for retterne i den medlemsstat, hvor annoncørens etableringssted befinder sig.

Sagens omkostninger

40 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Artikel 5, nr. 3), i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område skal fortolkes således, at en tvist vedrørende krænkelsen af et i en medlemsstat registreret varemærke som følge af en annoncørs brug af et søgeord, der er identisk med nævnte varemærke, på webstedet for en søgemaskine henhørende under en anden medlemsstats nationale topdomæne kan indbringes enten for retterne i den medlemsstat, hvor varemærket er registreret, eller for retterne i den medlemsstat, hvor annoncørens etableringssted befinder sig.

Underskrifter